

Słowo wstępne

Kierowany do rąk czytelników 53 tom „Nowej Kodyfikacji Prawa Karnego” podejmuje wiele wątków związanych z diagnozowaniem/prognozowaniem w toku postępowania karnego oraz w stosunku do osób nieletnich wchodzących w konflikt z prawem.

Prognozowanie konkretnych sytuacji względem pewnych osób nie jest proste i nie opiera się na bezwyjątkowych prawach ogólnych wyjaśniających przyczyny badanych zachowań. Dlatego przewidywanie może być ujmowane tylko jako prawdopodobieństwo — nigdy nie możemy mówić o pewności. Takie założenie zawsze powinno towarzyszyć wszystkim strategiom walki z przestępczością opierającym się na tego typu specjalistycznych informacjach, zwłaszcza w kontekście skłonności do zbyt dalekiej ingerencji w sferę prawa i wolności skazanych.

Diagnoza, prognoza czy szacowanie ryzyka nie są niczym nowym w działalności organów wymiaru sprawiedliwości, można powiedzieć, że od dawna towarzyszy nam proces oceniania skazanych i formułowania wniosków co do ich przewidywanych przyszłych zachowań.

W przeszłości dominowała diagnoza nieustrukturyzowana, w której opierając się na swojej wiedzy i doświadczeniu, podmiot realizujący badanie sam decydował o tym, jakie pytania i w jakiej kolejności zadać w trakcie prowadzonego wywiadu (tak zwanego badania klinicznego). Co więcej, na tym etapie podejmowano decyzję także o tym, jakie inne dostępne informacje uznać za istotne oraz jakie przypisać im znaczenie przy ustalaniu przyczyn popełnionego przez skazanego przestępstwa i prognozowaniu jego przyszłych zachowań.

Aktualnie punkt ciężkości wyraźnie przesunął się w stronę aktuarialnych (statystycznych) narzędzi szacowania ryzyka powrotu do przestępstwa oraz ustrukturyzowanych narzędzi klinicznych, wspartych metodami psychometrycznych pomiarów określonych cech osobowości, stanów afektywnych oraz dewiacji.

W dyskusji nad metodami i narzędziami szacowania ryzyka zwraca się uwagę na potrzebę ich stałego doskonalenia i empirycznego weryfikowania. W perspektywie rozwoju metod diagnostyczno-prognostycznych warto zadbać o konsolidację wszystkich etapów postępowania karnego, począwszy od postępowania przygotowawczego, przez etap wymiaru kary, a zwłaszcza postępowanie wykonawcze, na postępowaniu wykonawczym kończąc. Gromadzony materiał wyraźnie narasta, ma charakter kroczący, co powinno oznaczać uzupełnianie i weryfikowanie danych dotyczących sprawcy/skazanego, a nie każdorazowe zbieranie ich od nowa. Dostęp do zgromadzonych informacji w zakresie niezbędnym do realizacji powierzonych zadań powinny mieć organy wymiaru sprawiedliwości, kuratorzy, Służba Więzienna, policja, służby społeczne i inne podmioty zaangażowane w proces resocjalizacji i terapii sprawców/skazanym. Zintegrowany system da: pełniejszą wiedzę, bezpośredni dostęp, reedukację kosztów i czasu uzyskiwania informacji, lecz przede wszystkim stałą aktualizację danych i wyeliminowanie przypadków badania tych samych aspektów przez różne podmioty.

Autorzy artykułów zawartych w tej publikacji podjęli próbę przedstawienia teoretycznych i praktycznych zagadnień związanych z jednym z najbardziej aktualnych problemów szeroko rozumianych nauk kryminologicznych. Z dystansem odnieśli się do rozstrzygnięć, które budzą wiele kontrowersji i powinny być przedmiotem stałej dyskusji. Przedstawione opracowania to interesujący głos w dyskusji naukowej z tego obszaru.

dr hab. Tomasz Kalisz, prof. nadzw. UW